

BOJAŻŃ (1126) *sb f*

bojażń (1125), **bażń** (1) [w rymie]; bojażń : bażń *BierRozm* (5 : 1; s. 6).

bojażń (336), bojażń (23); bojażń *KuczBKat* (2), *Calag*, *HistLan* (2); bojażń : bojażń *RejWiz* (3 : 1), *Leop* (4 : 1), *BibRadz* (20 : 3), *BielKron* (7 : 1), *Mącz* (26 : 4), *OrzQuin* (1 : 1), *GórnDworz* (8 : 1), *RejZwierc* (8 : 1), *WujJud* (2 : 1), *SkarŻyw* (22 : 2), *WysKaz* (9 : 1), *SkarKazSej* (2 : 1); bojażn- (651), bojażn- (34); bojażn- *BudNT* (3), bojażn- : bojażn- *LubPs* (7 : 1), *KrowObr* (6 : 1), *BibRadz* (15 : 7), *BielKron* (22 : 5), *Mącz* (23 : 6), *SkarŻyw* (49 : 8), *CzechEp* (9 : 1), *GrabowSet* (2 : 1), *LatHar* (8 : 1); bażń z tekstu nie oznaczającego ą.

sg *N* bojażń (235). ◇ *G* bojażni (320), bojażni(e)j (16), bojażnij (1); -i : -(e)j. *Mącz* (9 : 15), *CzechEp* (9 : 1); -i: -ij *OpecŻyw* (7 : 1). ◇ *D* bojażni (15). ◇ *A* bojażń (154). ◇ *I* bojażnią (203). ◇ *L* bojażni (172), bojażni(e)j (1); -i: -(e)j *CzechEp* (1 : 1). ◇ *V* bojażni (1). ◇ *pl N* bojażni (3). ◇ *D* bojażni(o)m (1). ◇ *A* bojażni (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Uczucie strachu, lęku, trwogi, przerażenia; przewidywanie czegoś niepomyślnego, obawa, niepokój; niepewność, niechęć; lekliwość, brak odwagi, nieśmiałość; timor Mącz, Calag, Calep, Cn; formido, metus, timiditas Mącz, Calep, Cn; terror BartBydrg, Mącz; trepidatio Mącz, Calep; desidia, horror, ignavia, pallor, pavor, tremor Mącz; formidatio Calep; reformidatio Cn (1087):* Oni gdy to wflýfzeli/ Od boiażni aż wezdrzeli *BierEz* F, I2, M4 [3 r.], N, N2v [2 r.], Sv; *OpecŻyw* 28v, 90, 101v, 112v, 167 (12); braćią iego [Józefa] dla wyelkiey boyażni nyc niemogli odpowiedzycę *HistJóz* D4, B; *BartBydrg* 157; *TarDuch* A4v, Cy, C7v; Dzień boiazni pelęń, a ku rozprawie z kxiążęty y z ludzmi ryczerzkiami: niegodny. *FalZioł* V 52v; czałem fie przydawa fiwizna ze zley co^mplexiey [...] albo też z boiazni *GlabGad* Bv; Thich ptakow [krzeczotów] wflýtci ptaci drapiezni [...] barzo fie boią tak iż na iedno ich wzrzenie od boiazni niektorzy zdychaią. *MiechGlab* 63, 4, 15; Wszystko się im szczęsno wodzi (A nikt i)m w tym nie przeszkodzi: Ani mądrzy ani błażni, Jedni z darow, drudzy z bażni. *BierRozm* 6; Z bojażnią idzie do łoża, By tam nie namacał noża. *BierRozm* 13, 6, 13, 18 [2 r.]; *WróbŻołt* 118/38; *RejPs* 58; *RejRozm* 396; *RejKup* I; *HistAl* C8; *MurzHist* G4v, Mv; *MurzNT Matth* 61, 76, 108v, *Luc* 1/75 [74]; *KromRozm II* n2; *KromRozm III* Mv; *Diar* 68; *LubPs* H2v, hh6; s czego [uczenia] dzyecyę yako nyetrwale/ y z boyażni y z wątłego przyrodzenia [...] będye blednyáło *GliczKsiąż* I6v; *GroicPorz* bv, d2v, c2v, tv, hh4v [2 r.] (9); *KrowObr* 153; Tępość/ boiażń/ marna mył/ wflýtko to záginie/ Vżrzyłf aż z nikkzemniká s cnoty Hektor flýnie. *RejWiz* 3v; żębyście miełzkáli bez wflélakiey boiażni/ ná miełcu/ ktore obrał Pan Bog wálz *Leop Deut* 12/10, 4. *Esdr* 8/28, 12/3, *Eccli* 5/5, *Ioann* 14 arg, *Act* 2/43 (8); *BibRadz* I 138v marg, 161 marg, *Iudith* 8/13, *Rom* 8/15, 1. *Ioann* 4/18 [3 r.] (9); Primus in orde deos fecit timor/ to iest/ boiażń napirwey poczyniá bogi ná flwecie. *BielKron* 98; iefliby táki ktory był miedzy wámi/ ktoremu by boiażń ferce trapiá wiedz precz z woýłká *BielKron* 247, 12, 47, 64v, 147, 306v (29); *KochSat* B4v; *KwiatKsiąż* M4; Virtutem animo capere et corde expellere desidiam, Pokrzepić fie/ wzyąc śmiałość/ á boyażń s leniłtwem z ferca wypędzić. *Mącz* 35a; Madere metu, Poćić fie od boyażniey. *Mącz* 203b, 102d, 400c, 401d, 459a, 475c [2 r.] (44); *OrzQuin* Y3v; *SienLek* 2, 3v, 13v, 24v; boiażń [...] ma s przyrodzenia káżdá náturá człowiecza *RejAp* 179, 93v, 179; ábowiem oná boiażń [...] (áby białągłowá [...] iego nie porzuciá) wydáie człowieká/ iż fie śam

zna być nie tak godnym miłości *GórnDworz* Cc6v, I4v, X8v, Y5v, Bb3, Ll7v (11); *HistRzym* 80v; A otho wneth Anyoł Páńlki ftánał podla nich/ á oŵyeciła ie świaćłość Páńlka/ á przeſtrázeni byli boiaźnią wielką. *RejPos* 18, 334; *BielSat* N; *BiałKat* 331 [2 r.]; *KuczbKat* 195 [2 r.], 380; *RejZwierc* 73v, 78v [2 r.], 191v, Aaa3a; *BielSpr* 38v; *WujJud* 79, 96, 195v; *WujJudConf* 195v; *BudBib Ex* 15/15, *Eccli* 40/2; *HistHel* C3; *WierKróc* B; *BiałKaz* A4v; *CzechRozm* 248v; *PaprPan* B4v, Y4; *ModrzBaz* 7, [41]v, 57v, 109, 127 (9); Jáko byś iuż ná oko/ [...] Nieprzyiaćielá widział/ tak fię/ widzę/ boiſz. (-) [...] bo zá taką Boiaźnią/ y opátrznóść y gotowość roście. *KochOdpr* D; *KochPs* 68; ábo czytać nie vmiem/ abo tego co cztę/ [...] nie rozumiem [...] iefli fię do ludzi áby mi przeczli y wyłóżyli vdám: w teyże boiaźni y niebeſpieczeńſtwie zoſtánę. *SkarJedn* 44; Zmiaćiając tedy niewieſćie iſzáty: znimi y niewieſćią nie potężność y wrodzoną boiaźń zrzuciła *SkarŻyw* 13; A choćiaże mam wſzytki práwie ludzie zá ſwiaćki powieſći moiey: wſzákże przedfię z boiaźnią żywot táki/ [...] wypifiuę *SkarŻyw* 28, 114, 283, 398, 490, 589 [2 r.] (29); *MWilcHist* C4, H4v; *StrykKron* 350; *CzechEp* 201, 325; *KochFr* 67; *ReszPrz* 55, 73, 90; *KochSz* A3v; *KochWz* 142; *WisznTr* 19; *BielSjem* 35; *KochPam* 81; *KochPieś* A3, 18; *ArtKanc* K, M5; *GórnRozm* A3 [2 r.], C [5 r.], Kv [3 r.]; *KochWr* 24; *Calep* 39b, 327b, 684a, 1069a [2 r.], 1082a [2 r.] (10); boiaźń iefł zły ftroź długo wieczności *Phil* P3, L [2 r.], L2, N3, P3 [2 r.]; *GórnTroas* 10, 32 [2 r.], 38 [3 r.], 46, 60 (13); *GrabowSet* F2, Hv, H3v, S3, T3v; pod boiaźnią/ y łobie nie dufáiąc/ do téy oſtátniey częſći [rzeczy] przyſtępuię. *OrzJan* 57, 29, 32, 34, 73, 131; *WyprPl* C; *LatHar* 22, 273, 597, 601, 646 (13); *WujNT Matth* 14/26, *Luc* 1/42, *1.Cor* 16/10, *Philipp* 1/14, *1.Ioann* 4/18 [3 r.] (24); *WysKaz* 36; y to nie ma bydź/ ábyfmy mieli boiaźń iáką łobie ná pomoc bráć: ktorą boiaźnią my Miſtrz/ Komendorowie/ Zakon mielibyfmy fię zákládać *SarnStat* 1105, 158, 328, 700, 795, 1172 (9); *KmitaSpit* C3; *SkarKaz przedm* 3, s. 5b, 7b [2 r.], 546a, 548 *marg* (11); List mi ten całą rotę myſli y boiaźni Gromáźi *CiekPotr* 75; Boiaźń iefł áffekt záięczy y płochy *KlonFlis* B, B, F2v; *SapEpit* A2; *KlonWor* 3, 21, 24; *SzarzRyt* C, C2.

bojaźń kogo, czego (82): *GlabGad* Bv; *MiechGlab* 13, 57; *WróbŻołt* 31/4; *RejKupSekl* a4; *HistAl* B5; *MurzHist* V; *KromRozm II* i4; *LubPs* K3 *marg*; *GroicPorz* sv, xv, ii4v; *Leop* 1.*Mach* 3/6, *Apoc* 18/10; *BibRadz Matth* 28/4, I 54v *marg*, *Iudith* 3 *arg*; W ty czáfy był w Egipćie Fáráo Wáfres miánem/ do kthorego Żydow wiele zućiekáło boiaźnią Bábilonow *BielKron* 266, 15v, 179; *GrzegRóżn* H3; Torquet timor impendentis doloris, Męczy mię boyáźń przifzley boleſći *Mącz* 459a; *GórnDworz* Dv [2 r.], T8v, Z8v, Aa2v; *RejPos* 248; *RejZwierc* 188v; *BudNT Ioann* 7/43, 19/38; POdatek ábo Pobor dla Rzeczypoſpolitey vſtáwiony káždy ma płáćić/ nietylko dla boiaźni karánia od vrzędu *ModrzBaz* 125, 31v, 99, 130; *SkarŻyw* A2v, 70, 368; *KochTr* 22; *StrykKron* A; *OrzJan* 73, 112; *WujNT* 248 [3 r.], *Ioann* 19/38, s. 496, *Apoc* 18/10, *Xxxxx3v* (13); *SarnStat* 238, 906, 1081, 1103, 1112 (11); *SkarKaz* 4; *SkarKazSej* 703b. Cf »bojaźń ſmierci«.

bojaźń z czego [kalka łac.: metus ab (ex) aliqua re]: ma [grzeszny] boiaźń z tego czym P. Bog groźi *SkarKaz* Oooo2d.

bojaźń o kim, o czym (3): Timor meus de te, Moyá boyáźń o tobie. *Mącz* 456a, 220b; Boiaźń o przyſzley ſmierći/ vmyſł człowieczy koniecznie zátrwożyć muſi *WysKaz* 46.

W połączeniu z przydawką dopełniającą wyrażoną przymiotnikiem lub zaimkiem (17): ode złęgo [...] boiaźń piekielná niecháy nás wćiągá *OpecŻyw* [192v], 169; *MurzHist kt*; *Leop Deut* 11/25; A ítrách

y boiażń wálzá niechay bédźie nád wšytkiemii źiemkńieñii źwierzęty [...] kthore wam łą poddáne w ręce wálze. *BibRadz Gen 9/2, Ioann 7/13; Mącz 283d; HistRzym 66; RejPos 117v, 244; BiałKat 36; SkarŻyw 27; MWilkHist K3v; OrzJan 29; LatHar 675, 736; Ow cały dzień w kościele/ ow cały dzień w łáźni: Dla kłáďzenia pozwow/ dla Woytowłkiew boiażńi. KlonWor 73.*

W charakterystycznych połączeniach: bojażń ciężka (3), wielka (14); bojażń karania (6), kaźni (2), mąk (3), (nie-, o-)sławy (6), winy (4).

Frazy: »bać się, lękać się, gdzie nie ma bojaźni, bez bojaźni« [szyk zmienny\ (6): WróbŻołt 13/5 [2 r.], 52/6; A iellli kto boi fię áby z tego wyznánia wiáry łtárey y Apóstołłkiewy nie vrosło wiele Bogow/ ten próżno fię boi gđzie nie máłz boiażńi GrzegRóżn K; ArtKanc Q5v, R19.

»bojażń z(d)ejmuje, zjęła; bojażnią zjęty« [szyk zmienny] (10): HistAl Ev, I2v; LubPs hh4; Leop 1.Reg 11/7; Mącz 35a; á ták mię była boiażń bárzo zięłá/ źem łpác nie mógl. HistRzym 53; BudBib 1.Mach 13/2; SkarŻyw 598; MWilkHist G4v; KochFr 85.

Wyrażenia: »bojażnią przestraszony« (4): Widząc to [smoki] on załtęp boiażnią przełtráłżony był/ bo mniemáli wšyłcy áby ie iuź mieli poźrzcć. HistAl H6, Mv; RejPos 18; SarnStat 594.

»bojażń (o) śmierci« (15): bych był pirwéy vmarl niżlim łie twego łyna od boiazni łmierci trzy krotz ł przyłięgá zaprzál OpecŻyw 113; TarDuch A4v; WróbŻołt O7; SekłWyzn d2; LubPs G4v, N6v; GroicPorz y2; Leop Hebr 2/15; BibRadz Hebr 2/15; GórnDworz Bb2; BielSpr 52v; WujNT Hebr 2/15; WysKaz 12, 46; KlonKr A3v.

Szeregi: »bojażń i (a) nadzieja; nadzieja a (abo) bojażń« (3 : 2): BielSpr 60; ModrzBaz 6v; Prózenem y boiażńi/ y włzelkiéy nádźieie KochTarn 78; GrabowSet M4; KochFr 51.

*»strach i (a) bojażń; bojażń i (a, abo) (po-, prze-)strach, bojażń ze strachem« (27 : 14): FalZioł V 31; GlabGad P4; Diar 68; LubPs K3 marg, T5v [2 r.], hh4; Leop Deut 11/25; KochZuz A5; BibRadz I *4, Gen 9/2, 4.Esdr 15/33, Iud 3 arg; przeto były wielkie łtráchy á boiażńi w Rzymie. BielKron 107, 316; Mącz 134c, 284d; OrzQuin Y2v [2 r.]; RejAp 22v; RejPos 164v; GrzegŚm 29, 55; HistLan E3v; KuczbKat 10; BielSpr 46; WujJud 69v, 105; BudBib Ex 15/16, Is 8/13, 1.Mach 13/2; Calag 210b; SkarŻyw 28, 91; KochFr 85; KochPieś 13; Calep 430b; Phil R2; WujNT Hebr 5 arg, s. 837; Zá czym boiażń ze łtráchem vłtáwicznie kroczy GosłCast 59.*

»bojażń, trwoga, bojażń z trwogą; trwoga i bojażń« (2 : 1): GórnRozm A3v; GrabowSet M4v; iáko ie to Turczyn [...] do tákíéy trwogi y boiażńi przywiódl. OrzJan 110.

»wstyd i (ni) bojażń; bojażń a(l)bo wstyd« (4 : 2): RejWiz 83; máło nie włzythkie [białe głowy]/ boiażń/ ábo włtyd ná wodzy trzyma GórnDworz Aav; BiałKat 266; SkarŻyw [237]; LatHar 134; WujNT 248.

W przén (3) : iákobyłmy wíęcey nie pływáli miedzy boiażnią á nádzyeią BielKron 59v; bo kto ták żyie iź ma zránione łumńienie/ za ktorem boiażń gryść łerce iego muśi GórnRozm A3; Bo muśiałby nie zbierác/ iáko z koniá łiodłá/ Z okrętow dźiał/ coby go [Greczyna] od tąd boiażń bodłá. GórnTroas 39.

a. *Lęklivość, stany lękowe jako objaw chorobowy, patologiczny; lymphaticus pavor Mącz (9) : Lekarłłtwa naprzeciw Melankolijey/ y boiazni FalZioł V 76v, I 106b, II 11b, IV 46c, 55b, V 37v, 76v; Lymphaticus pavor, Szalona boyażń. Mącz 202a.*

Szereg: »bojażń a strach«: Trofka nie bes iáwney przyczyny á długo/ ktemu teź boiażń á ftrách: Melánkolią á ofzálenie známienuie. *SienLek* 19v.

b. *Bogobojność, czczenie Boga, wypełnianie przykazań Bożych, obawa przed gniewem i karą Bożą; metus pro religione, religio Mącz, superstitio Calep; timor Dei, Domini Vulg (522)* : *OpecŻyw* 15v, 25, 44v, 177; Day abych w boiazni pełnił przykazanie twoie *WróbŻołt* 118/38; *RejPs* 170, 178; *SeklWyzn* f2v; *MrowPieś* 123; *LubPs* F4, I, X6 marg, Z4v; *RejZwierz* 135; *BibRadz I* *4, 18v marg, *Eccli* 2 arg, *Prov* 2 arg; *Mącz* 351b [3 r.]; *RejAp* 192; *Prot* D4; *RejPos* 42v, 349; *BiałKat* 281; *WujJud* 79, 99 [3 r.], 105; *BudBib Iob* 15/4; *CzechRozm* 98v; *SkarŻyw* 271, 397, 574; *NiemObr* 17, 21; *KochMRot* C2; *ReszPrz kt*; *ArtKanc* O3v; *WujNT 2.Cor* 7/11, *Hebr* 12/28, *1.Petr* 1/17, *Iudae* 12, *Xxxxx3v* [2 r.] (11); *SiebRozmyśl* 12; Yeft boiażń która w łáfcie Bożey nie wátpi *SkarKaz* 7a, 3a, 7a, 349b, 351a, 515a, 610a; *SkarKazSej* 703a.

bojażń kogo, czego (42): *LubPs* I2, X4v marg; *KrowObr* 152; 36v; Y kthoź kiedy w boiażni iego [Boga] trwáiąc był opufzczon? *BibRadz Eccli* 2/11, *Tob* 6/14; Rozgniewał lie wnet Pan iż oni fwowolnie á nie w boiażni iego [...] bráli łobie żony wedle woley twoiey. *RejPos* 42v, 39, 57, 67v, 82v, 162 (12); *RejZwierz* A5, 8, 139; *BudBib Iob* 6/14; *CzechRozm* 163; *SkarKaz* 387; *KochPs* 32; ołtarz łtáwił P. Bogu: boiażń iego y łłufzbę w domu łwoim y wziemi oney záladzáiąc *SkarŻyw* 283; *LatHar* 292; *SiebRozmyśl* L3v; *SkarKazSej* 679a, 682b, 699a; *KlonWor* 41. *Cf Wrażenia*.

bojażń ku komu (3): bywa boiażń ich ku mnie z rofkázania ktore od ludzi bywa wczono. *BudBib Is* 29/13; *ArtKanc* N11v; *SkarKaz* 3v przedm.

bojażń przeciwko komu: á bojażń ich przeciwko mnie byłá ludzkim wyćwiczeniem *CzechEp* 106.

W połączeniu z przydawką dopełniającą wyrażoną przymiotnikiem lub zaimkiem (363): Stworzyciel nieba [...] boiazn łwą vtwierdził wemnie *BielŻyw* 149; *KlerPow* 2; Raczy wftawić łludze twemu przykazanie twoie w boiazni twoiey *WróbŻołt* 118/38, 120; *LubPs* aa6v; *Leop Ps* 118/38; *BibRadz Ier* 32/40; *BudBib Iob* 14/19, *Is* 63/17, *Ier* 32/40; *KochPs* 129; rácz teź łerce iey w boiazni twey pošilić. *SkarŻyw* 224; *GrabowSet* G4; *LatHar* 224 [2 r.], 232, 608 [2 r.], 642; *WujNT Hebr* 5 arg; *PowodPr* 13; *SkarKaz* 2v przedm, 3v przedm, 7; *CzahTr* [D2]a. *Cf* »bojażń boska«, »bojażń boża«, »bojażń (Pana) Chrystusowa«, »bojażń pańska«.

Frazy: »bojażń (boża jest) początkiem mądrości« [szyk zmienny] (12): *KlerPow* 2; *RejPs* 177; *LubPs* Z4v [2 r.]; *BibRadz Iob* 28/28, *Prov* 9/10, *Eccli* 1/16; *RejPos* 208v; Gdzie łkoro fię rozlicznym kráiom przypátrzyli/ Boiażń Bożą początkiem mądrości baczýli. *KołakCath* B; *WysKaz* 4; *SkarKaz* 348a; *SkarKazSej* 661a.

»bojażń (pańska) jest źrodłem, źrodło żywota« (4): *Leop Prov* 14/27; Boiażń Páńłka ieft źrodło żywota *BibRadz Prov* 14/27; *SkarKaz* 348a [2 r.].

»jest bojażń (boża), mieć bojażń przed oczyma, oblicznością« [szyk zmienny] (13): *WróbŻołt* 13/3; iáko ieft rzecz łláchetna mieć przed oblicznością boiażń bożą *RejPs* 166v, 166v, 167, 216v; *LubPs* D2; *GroicPorz* e4; *Leop Rom* 3/18; *BibRadz Rom* 3/19[18]; *RejPos* 219; *CzechRozm* 229; *KochPs* 6; *WujNT Rom* 3/18.

Zwroty: »bać się bojażnią« (2): Prołłę nie mily panie [...] ijebych lie ciebie bál łwięta boiaznią wftawicźnie. *OpecŻyw* 87v; *SkarKazSej* 679 b.

»w bojaźni (bożej, pańskiej, Pana) chodzić, żyć, obcować, obcowanie *itp.*« = *ambulare in timore Domini Vulg* [szyk zmienny] (43): *RejPs* 36; *LubPs* 14, aa6v, cc6; *LeszczRzecz* A2v; Then Enoch chodził w boiaźni Bożey *BibRadz Gen* 5/24, I *4, *Gen* 6/9; *BielKron* 3v, 84, 118v; *HistRzym* 97v; *RejPos* 42v, 58 [2 r.], 296v, 305, 350 (10); *KuczbKat* 260; *MycPrz* I A2; tedy w boiaźni obcuycie czału tego tu miełzkania wálzego *CzechRozm* 197v; SZczęśliwy człowiek prawdziwie/ Kto w boiaźni páńłkiéy żywie *KochPs* 192 [*idem* 171], 35, 137, 171; *SkarŻyw* 114, 269, 349, 492, 558 [2 r.], 560; *NiemObr* 166; *WerKaz* 289; *GrabowSet* P3; *WujNT Act* 9/31, s. 563, 1.*Petr* 3/2; *GosłCast* 35.

»(w) bojaźni (bożej, pańskiej), z bojaźnią (na)uczyć się (nauczać), wychowywać, wychowany« [szyk zmienny] (25): *MurzHist* Q4; *LubPs* 12; Oycowie/ áby dziatki fwoie w boiaźni Bożey wychowywáli/ y tzeladkę fwoię *KrowObr* 62; *BibRadz Ps* 33/12; A gdyż ie położono tedy Alekłzy poczał náuczać fwą oblubienice boiaźni Bożey *HistRzym* 123v, 123; *RejPos* 345v; *RejPosWstaw* [41³], 42; *RejZwierc* 8; *CzechRozm* 88, 241v; *SkarŻyw* 182, 184, 470, 481, 559 (7); *ReszHoz* 119, 131; *WerKaz* 301; *KolakSzcześł* B3; *SiebRozmyśl* L3v; *SkarKazSej* 686b.

»przerazić, przerażenie, przerażony bojaźnią« [szyk zmienny] (5): boiaźnią świętą przerażony/ y wtydem odwiedźiony/ nieśmiem iść do Bożkiego ftołu twego *LatHar* 213, +3, 232, 608; *SkarKaz* 7a.

»służyć (Panu Bogu), pochwalić w bojaźni, z bojaźnią« [szyk zmienny] (11): *OpecŻyw* 87v; *SeklKat* H4v; *KromRozm III* P2; *LubPs* B2, B4, V5; Słusćie Pánu w boiaźni: á rozráduycie fie mu z wielkim ftráchem. *Leop Ps* 2/11; *KochPs* 31; *SkarŻyw* 510; *GrabowSet* E4v; *LatHar* 360.

Wyrażenia: »bojaźń boska; boska bojaźń« (9 : 1): *RejJóz* F7; *RejWiz* 129v; *Leop Eccli* 21/13; Thobiałz [...] miełzkał w fwiętym rządzye w boiaźni Bołkiey áż do śmierci. *BielKron* 98, 84, 97y; *SkarŻyw* 484, 558; *SkarKaz* 457a; *SkarKazSej* 692a.

»bojaźń boża; boża bojaźń« (259 : 5): *OpecŻyw* [192]v; gdy czy fzwycy bądacz wboyałzny bozey a chouayacz przykazanye boze przełz dwadzyefzczya lath plodu nyemyely *PatKaz III* 104v; *BielŻyw* 170; *WróbŻolt* 13/3, E2, qq7; *RejPs* 166v, 167; *KromRozm I* O; *MurzHist* C3v, Q4; *KromRozm II* x3, *KromRozm III* B; *GliczKsiąż* Qv; *LubPs* A5, D2 marg [3 r.], D2v marg, R5v [2 r.], V5, Z5, cc5, cc6 marg; *GroicPorz* bv, ev, e4, pp2; *KrowObr* A2v, 2, 12, 130v, 228 (8); *RejWiz* A3v, 45v, 49v, 136v, 152 (13); *Leop Prov* 14 arg, *Eccli* 28/8, 49/6, *Is* 2/10, 2.*Cor* 7/1 (7); *LeszczRzecz* A2v; *RejZwierc* A2v; *BibRadz I6* marg, *Gen* 20/11, *Prov* 8 arg, I 381 marg, *Eccli* 32 arg (9); *OrzRozm* E2v; Czwartey nocy przymiełz do fiebie pánnę z boiaźnią Bożą obyczáiem małżeńłkim *BielKron* 97v, 3v, 84 [2 r.], 170v, 448v; 162c, 220b, 294b, 339b, 422a, 497b; *OrzQuin* O4, Aa3v; *RejAp* 152v; *GórnDworz* Hh6; *HistRzym* 54, 66, 97v, 122, 123, 123v; on [czart] záwždy fwe fpráwy przez złe ludzi/ kthorzy nie znáią boiaźni Bożey/ zwykl fpráwować *RejPos* 25v, 43, 55v, 162 [2 r.], 264, 297 (15); *BialKat* 293v; *RejZwierc* 30v, 33v, 66, 67v [2 r.], 143v (34); *WujJud* 98v, 99, 105; *WujJudConf* 11v, 197, 211v; *RejPosWstaw* [41²] [3 r.]; *MycPrz* I A2 [2 r.], C3; *StryjWjaz* C3v; *CzechRozm* A4, 89, 220v [2 r.], 229; *KarnNap* F3, G, G2; *ModrzBaz* 113; *SkarŻyw* 35, 103, 269 [2 r.], 317, 527 (24); *CzechEp* 58, 72, 232, 275, [414] (13); *NiemObr* 150, 166; *KochMRot* A2v; *ReszHoz* 119, 131, 134, 139; *ReszList* 182; *WerKaz* 301; *ArtKanc* Q5v; *Paprup* D2 [3 r.], D4, Ev, I3; Fałziwa boiazn boza, niefwięte nabozenłtwo. *Calep* 1033 a; *GosłGosp* 2; *Phil* L2; *GrabowSet* A2v; *OrzJan* 102, 121; *LatHar* 1, 34; *KolakCath* B; *KolakSzcześł* B3, C3; *WujNT Rom* 3/18, 2.*Cor* 7/1, Xxxxx3v; *WysKaz* 3, 4 [5

r.], 12; *SarnStat* 190, 605, 795, 806, 898; *SkarKaz* 7a [2 r.], 42b, 116a, 348a, 421a (7); *CiekPotr* 24; *SkarKazSej* 663b, 678b [2 r.], 686b [2 r.], 691b *marg*, 699a [4 r.] (13); *KlonWor* 12.

»bojażń (Pana) Chrystusowa« (3): *MurzHist* H; *WerGośc* 268; Będąc poddánymi iedni drugim/ w boiáźni Chrifufowej. *WujNT Eph* 5/21.

»bojażń Jehowy«: Boiazń Iehowy (wiedzie) do żywotá *BudBib Prov* 19/23.

»bojażń Pana, (Pana) Boga« (9): BLogoflawiony to ieft wśfelyáki człowiek ktory ma boiazń napieczy páná bogá fwego *RejPs* 195v; To co k yego dobremu zázwždy s tego fýdzy/ Boyażń miłego Bogá dziwnye nyenawidzi. *LubPs* I4v, A3, D2v; *RejPos* 163, 185v, 264; *CzechRozm Av*; *WujNT* 861.

»bojażń pańska; pańska bojażń« (48 : 4): *LubPs* E3, H4v *marg*, I2, Z4v [2 r.]; *RejWiz* 76v, 148, 194v; *Leop Prov* 14/26, 27, 22/4; *RejZwierz* 55, 65; Lepfzy ieft kátek z boiáźnią Páńfką/ niżli wielki fkarb z kłopotem. *BibRadz Prov* 15/16, 2.Par 19/9, *Prov* 14/26, *Is* 11/2, 3, *Eccli* 1/20 (18); *RejPos* A3v, 72v, 79, 81v, 264v; *KuczKat* 70; *BudBib Eccli* 9/20; *BudNT Act* 9/31; *CzechRozm* 241v; *KarnNap* F4v; *KochPs* 6, 27, 35, 171, 192; *LatHar* +++1, 553; *KołakSzczęśl* B4 [2 r.]; *WujNT Act* 9/31; 4; *JanNKarGórn* H.

»bojażń święta; święta bojażń« (5 : 2): ijżebych fie ciebie bál fwiętą boiaznią wftawicźnie. *OpecŻyw* 87v; *RejPos* 219, 306, 318v; *LatHar* 213, 662; *JanNKarGórn* H.

Szereg: »wstyd (ludzki), (i, ani) bojażń (boża); boźń (boża), (i, a) wstyd (ludzki)« (11 : 6): *RejPs* 196; *KromRozm I O*; *KrowObr* 151; *BielKron* 448v; *RejZwierz* [78²] [2 r.]; *CzechRozm* A4, 220v; *SkarŻyw* 172; y to iż błądzić nie mogą/ bez wftydu ludzkiego y boiáźni Bożey twierdzą *CzechEp* 79, 137, 173, 230, [409]; *PaprUp* I3; *OrzJan* 102; *SkarKaz* 348.

W przen (11) :

bojażń przeciwko komu: nowa Ewányelia/ fkoró iedno w człowieká wftapi/ hnet w nim gáfi boiáźń przeciwko Bogu *OrzQuin* L2v.

W połączeniu z przydawką dopełniającą wyrażoną przymiotnikiem lub zaimkiem (10): SWięty Duchu [...] rácz nápełnić fercá fwoich wiernych/ á fwoiey boiáźni z miłością rácz zápalić ogień w nich. *ArtKanc* H5. *Cf Wyrażenia, Zwrot*.

Zwrot: »bojażń bożą (w)szczepić« [*szyk zmienny*] (3): ofobnym rozmawianim/ boiáźń Bożą y dołkonále cnoty w fercá ich fzczepił *SkarŻyw* 298, 153; *SkarKaz*)(3v.

Wyrażenia: »bojażń boska« (2): Adolescentuli pietate et morum elegantia imbuti sunt, Nápili fie boyáźniey boskiey y dobrych obyczáyow. *Mącz* 166a; aby matki fwey mlekiem wychowány był/ á znim wiarę y boiazń Bołką wyfłał. *SkarŻyw* 478.

»bojażń boża« (7): áby dzyatki [...] rodzicy wypráwyáli/ á polerowáli boyáźnyą Bożą *GliczKsiąż* Ev; Pokazála mężna mátká ifz go więcey boiaznią Bożą [!] niżli mlekiem fwym karmiła. *SkarŻyw* 208 [*idem*] 208 *marg*, 478 *marg*. *Cf* »bojażń bożą (w)szczepić«.

2. Posłuszeństwo, poważanie, szacunek, cześć, wzgląd; ostrożność, wstrzeźliwość, delikatność, skromność, pokora; timor Vulg (39) : Tak ze też mamy rozumiec o przełożonych fwiectkich [...] powinniśmy ym czefc/ boiáń/ poślufnośc/ czla/ y poplatki *SeklKat* H2; *KromRozm II* P4; *LubPs* I2 *marg*; Ia thylko onemu písmu/ boiazń y wćiwość dawam/ ktore fwiętym ieft rzetżono. *KrowObr* 14; *BibRadz Gen* 31/42; Iákíe obyczáie á záchowánia miedzy sobą mieli [...] iż praw nie máiąc/ á

wždy ípráwiedliwośc/ boiaźń/ y rząd był *BielKron* 318, 398v; w iednym weftchnieniu [*białogłowy*]/ w iednym zápłonieniu/ y nieiákiej boiaźni/ więcey znác będzie miłości/ niż w tyliácu łłow gorących *GórnDworz* Cc4; *RejPos* 39; *KuczbKat* 304; Czeladnicy niech będą poddáni we wízey boiazni gołpodarzom/ nie iedno dobrym/ y cíchym/ ále y przykrym. *BudNT* 1.*Petr* 2/18, b8v; *KochPs* 91; *SkarŻyw* 184, 241, 251, 471, 498; *CzechEp kt*, 1, 200, 201; *WerKaz* 302; *GórnRozm* C [2 r.], Kv; Oddawaycież tedy wízytkim coście powinni: pobor komu pobor: cło komu cło: boiaźń komu boiaźń: cześć komu cześć. *WujNT Rom* 13/7, s. 424, *Rom* 13/7, 1.*Cor* 2/3, *Eph* 6/5, 1.*Petr* 2/18, 3/16; wiele łynow [...] łwowlonie bez żadnéy boiaźni y względu máiętność oycowłką márnotrawnym zbytkiem vtracáią *SarnStat* 593, 147; *SkarKaz* 42b, 350b.

Wyrażenie: »bojaźń synowska; synowska bojaźń« (1 : 1): Miłowac go y bać łię iako oyca nałáfkawłżego/ łynowłką boiaznią *SeklKat* N4v; *CzechRozm* 225.

Synonimy: **1.** *banie się, frasunek, groza, niebezpieczeństwo, niepokoj, nieśmiałość, podejrzenie, postrach, sromieźliwość, strach, troska, trwoga, utrapienie, wątpienie, wstyd, wstydanie, złęknienie; a.* *łękanie, strach; b.* *bogobojność, chwała, cnota, cześć, łękanie, nabożeństwo, pobożność, poczciwość, posłuszeństwo, reliija, sprawiedliwość, uczciwość, ufanie, ufność, wiara, wstyd; 2.* *cichość, cześć, posłuszeństwo, posłuszność, rząd, sprawiedliwość, wstyd, wzgląd.*

Cf BAŻNIENIE, 2. [BOJ], BOJAŻLIWOŚĆ, [BOJAŻNOŚĆ]